

Технологізація навчально-виховного процесу в позашкільному освітньому просторі як принцип виховання особистості

Володимир ВЕРБИЦЬКИЙ,

доктор педагогічних наук, професор

Освітня система в будь-якій країні світу має сприяти реалізації основних завдань соціально-економічного та культурного розвитку суспільства. Незадоволення багатьох країн результатами системи освіти сьогодні привело до необхідності її реформування. Для цього важливо розробити стратегічний напрям розвитку загальної середньої освіти на перспективу. Визначення стратегічного напрямку розвитку світових освітніх систем, пріоритетів освіти та її реформування хвилює практично все сучасне суспільство. На запитання: «Чого ви очікуєте від школи та позашкільних навчальних закладів?» роботодавці, бізнесмени, політичні діячі, керівники навчальних закладів та вчителі відповідають: «Треба виховувати дитину, яка вміє спочатку самостійно вчитись, а потім самостійно та творчо працювати і жити». У навчальному закладі будь-якої спрямованості учень повинен навчатися насамперед самостійно формулювати мету та шляхи її досягнення. Це значно важче, ніж навчити дитину читати, писати та лічити.

Результати численних вітчизняних досліджень свідчать про те, що школярі погано володіють методологічними та економічними знаннями. Більш високий рівень знань вони виявляють, оволодіваючи фактологічним матеріалом, уміють відтворювати знання та застосовувати їх у знайомій ситуації. Нетрадиційна постановка питання значно знижує результативність відповідей учнів. Щодо вміння інтегрувати здобуті знання та застосовувати їх для одержання нових і з'ясування явищ, які відбуваються в навколишньому світі, то тут результати наших школярів були значно нижчими.

Щоб мати можливість знайти своє місце в житті, учень сучасного навчального закладу повинен володіти певними якостями, зокрема вміння:

- гнучко адаптуватися у мінливих життєвих ситуаціях;
- самостійно та критично мислити;
- бачити та формулювати проблему в особистому та професійному планах, знаходити шляхи раціонального її розв'язання;
- усвідомлювати, де і яким чином здобути знання можуть бути використані;
- генерувати нові ідеї, творчо мислити;

- грамотно працювати з інформацією (вміти збирати потрібні факти, аналізувати їх, висувати гіпотези щодо розв'язання проблем, робити необхідні узагальнення, зіставлення з аналогічними або альтернативними варіантами розв'язання, встановлювати статистичні закономірності, робити аргументові висновки, використовувати їх для розв'язання нових проблем);

- бути комунікабельним, контактним у різних соціальних групах, уміти працювати в колективі, у різних галузях, ситуаціях, запобігати конфліктам та виходити з них;

- самостійно працювати над розвитком особистої моральності, інтелекту, культурного рівня.

Серед проблем сучасної освіти назвемо такі:

1. Середня тривалість навчального дня учнів 9–11 класів сягає 14–16 годин. Крім того, 2–3 години щодня припадають на заняття у гуртках позашкільних навчальних закладів різного профілю.

2. Тільки 10% учнів можна вважати відносно здоровими, кожний третій має психічні та нервові відхилення (за даними професора С.Р. Вершловського).

3. Провідним мотивом навчальної діяльності у 70% учнів є страх отримати погану оцінку, не скласти залік, виявити себе нездібним в очах товаришів, страх перед батьками, вчителями тощо. Варто наголосити, що провідним мотивом навчальної діяльності у 95% учнів позашкільних навчальних закладів є власний інтерес та прагнення до пізнання.

4. Пізнавальний мотив та мотив самореалізації особистості відзначається тільки у 4% учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Криза освіти пов'язана з неможливістю повноцінного засвоєння учнем обсягу інформації, який весь час зростає, світ розірваний в його уяві на окремі закони, факти, концепції. При такому навчанні дитина не може скласти цілісної картини бачення світу. Цінності змісту освіти видаються відірваними від системи життєвих цінностей та настанов учня. Він зобов'язаний вивчати та вважати важливим те, що він сам важливим для себе не визнає, а це, відповідно, не дає змоги учневі повноцінно сприймати та засвоювати матеріал. Це виливається у невмотивовані протести, бунти, які і сам учень не завжди може пояснити. Ще гірше, якщо конфлікт набуває внутрішнього характеру, стає причиною численних неврозів та захворювань.

Генетичний внутрішній барометр виховання є у кожної дитини. Проблема педагогів – знайти цей барометр та налаштувати на роботу. А для цього

кожен вихователь, вчитель, керівник гуртка повинен застосовувати певні механізми, вибирати такі педагогічні технології, які б відповідали потребам навчально-виховного процесу.

Тому вибір освітньої технології – це завжди вибір стратегії, пріоритетів, системи взаємодії, тактик навчання та стилю роботи вчителя з учнем.

Суттєвою ознакою сучасних інноваційних процесів у сфері навчання і виховання є їх *технологізація* – неухильне дотримання змісту і послідовності етапів впровадження нововведень.

Історично поняття «технологія» (грец. *technē* – мистецтво, майстерність і *logos* – слово, вчення) у значенні науки про майстерність виникло у зв'язку з технічним прогресом. Найзначущим воно є у виробничій діяльності, де технологія тлумачиться як сукупність знань про способи і засоби обробки матеріалів, мистецтво володіння процесом. До основних ознак технології належить стандартизація, уніфікація процесу, можливість його ефективного та економічного відтворення відповідно до заданих умов. Технологічний процес завжди передбачає чітку послідовність операцій з використанням необхідних засобів (матеріалів, інструментів) за певних умов.

Найважливішим у будь-якій технології вважається детальне визначення кінцевого результату і точне досягнення його. А передумовами застосування поняття «технологія» щодо процесів у виробничій чи соціальній сферах є їх запрограмованість, окресленість кінцевих властивостей передбачуваного продукту, засобів його створення, цілеспрямоване моделювання умов здійснення цих процесів, а також їх реальне функціонування.

Науково-технічний прогрес зумовив технологізацію не лише матеріального виробництва, а й інтенсивно проник у сферу культури, гуманітарного знання. Усі технології поділяють на два види: промислові і соціальні. Спільним між промисловими і соціальними технологіями є те, що завершальний результат їх використання – це продукт із заданими властивостями.

Процес становлення нової педагогічної технології охоплює такі етапи: виникнення суспільної потреби, фундаментальні дослідження в галузі психології, прикладні психолого-педагогічні дослідження, розроблення нових технологій, відображення новостворених технологій у навчально-програмній та навчально-методичній документації.

В освітній практиці педагогічна технологія може функціонувати на таких рівнях:

1) **загальнопедагогічному** – загальнодидактична, загальновиховна технологія репрезентує цілісний освітній процес у регіоні, освітньому закладі, на певному рівні навчання чи виховання. У такому вигляді педагогічна технологія тотожна педагогічній системі, оскільки вона охоплює сукупність цілей, змісту, засобів і методів навчання (виховання), алгоритм діяльності суб'єктів і об'єктів навчально-виховного процесу;

2) **предметно-методичному** – йдеться про застосування педагогічної технології як окремої методики, тобто як сукупності методів і засобів реалізації певного змісту навчання та виховання в межах одного предмета, групи, в діяльності педагога;

3) **локальному (модульному)** – педагогічна технологія, зорієнтована на цей рівень, реалізується як технологія окремих частин навчально-виховного процесу, вирішення окремих дидактичних і виховних завдань (технологія видів діяльності, формування понять, виховання особистісних якостей тощо).

У зв'язку з цим правомірним є розмежування таких понять, як «освітня технологія», «педагогічна технологія», «технологія навчання (виховання, управління)», оскільки кожне з них має свою ієрархію цілей, завдань і змісту.

Об'єднують освітню, педагогічну технологію, а також технологію навчання (виховання, управління) актуальні для певного історичного етапу освітні концепції, педагогічні парадигми (системи поглядів).

Освітня технологія відображає загальну стратегію розвитку освіти, єдиного освітнього простору. Призначення освітніх технологій полягає у вирішенні стратегічних для системи освіти завдань: прогнозування розвитку освіти, проектування і планування цілей, результатів, основних етапів, способів, організаційних форм освітнього процесу.

Педагогічна технологія відображає тактику реалізації освітніх технологій у навчально-виховному процесі за певних умов. Педагогічні технології акумулюють і виражають загальні ознаки та закономірності навчально-виховного процесу незалежно від конкретного навчального предмета. Кожна конкретна педагогічна технологія відображає модель навчально-виховного та управлінського процесів у навчальному закладі, поєднує в собі їх зміст, форми і засоби. Вона може охоплювати й спеціалізовані технології, що застосовуються в інших галузях науки і практики – електронні, нові інформаційні технології, промислові, поліграфічні, валеологічні тощо.

Щодо цього в організації педагогічного процесу окреслилися такі два напрями:

1) **технологічний**, спрямований на ефективність навчання, розроблення критеріїв засвоєння, оцінювання, подання інформації та поетапність її засвоєння, конкретизацію навчальних цілей, корекцію зворотного зв'язку, повне засвоєння знань, умінь і навичок;

2) **гуманістичний**, прибічники якого головною метою своєї діяльності вважають формування і розвиток критичного, творчого мислення.

Складність, багатогранність педагогічної діяльності є чинником, що відкриває простір для багатьох педагогічних технологій, динаміка продукування яких постійно зростає. Широкий спектр, багатоваріантність педагогічних технологій зумовлюють необхідність їх класифікації. Найдосконалішою серед багатьох вважають класифікацію, згідно з якою педагогічні технології згруповано за

різноманітними системними та інструментально значущими ознаками. Відповідно в сукупності педагогічних технологій виокремлено:

1. За рівнем застосування:

- загальнопедагогічні технології (стосуються загальних засад освітніх процесів);
- предметні (призначені для вдосконалення викладання окремих предметів);
- локальні та модульні (передбачають часткові зміни педагогічних явищ).

2. За провідним чинником психічного розвитку:

- біогенні (провідна роль належить біологічним чинникам);
- соціогенні (переважають соціальні чинники);
- психогенні (провідна роль належить психічним чинникам).

3. За філософською основою:

- матеріалістичні та ідеалістичні;
- діалектичні та метафізичні;
- наукові та релігійні;
- гуманістичні й антигуманістичні;
- антропософські (орієнтовані на людину і мудрість) і теософські (засновані на вченнях про всезагальний абсолют, божественну суть усіх речей) тощо.

4. За науковою концепцією засвоєння досвіду:

- асоціативно-рефлекторні (в основу покладено теорію формування понять);
- біхевіористські (англ. *behavior* – поведінка) (за основу взято теорію научіння);
- розвивальні (ґрунтуються на теорії розвитку здібностей);
- сугестивні (засновані на навіюванні);
- нейролінгвістичні (в основу покладено нейролінгвістичне програмування);
- гештальттехнології (нім. *Gestalt* – цілісна форма, образ, структура і *технологія*) та ін. (засновані на психотерапевтичному впливі).

5. За ставленням до дитини:

- авторитарні (засновані на чіткій надмірній регламентації);
- дидактоцентристські (зосереджені на навчанні);
- особистісно орієнтовані (гуманно-особистісні, технології співробітництва, технології вільного виховання).

6. За орієнтацією на особистісні структури:

- інформаційні (формування знань, умінь, навичок);
- операційні (формування способів розумових дій);
- емоційно-художні й емоційно-моральні (формування сфери естетичних і моральних відносин);
- технології саморозвитку;
- евристичні (розвиток творчих здібностей);
- прикладні (формування дієво-практичної сфери).

7. За типом організації та управління пізнавальною діяльністю:

- структурно-логічні (поетапне формування дидактичних завдань, вибір способу їх вирішення, діагностики та оцінювання одержаних результатів);

- інтеграційні (дидактичні системи, які забезпечують інтеграцію різнопредметних знань і вмінь, різних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів, навчальних тем, навчальних проблем та інших форм організації навчання);

- ігрові (ігрова форма взаємодії педагога і дітей, яка сприяє формуванню вмінь вирішувати завдання на основі компетентного вибору альтернативних варіантів через реалізацію певного сюжету). В освітньому процесі використовують театралізовані, ділові, рольові, комп'ютерні ігри, імітаційні вправи, ігрове проектування тощо;

- комп'ютерні (реалізуються в дидактичних системах комп'ютерного навчання на основі взаємодії «вчитель – комп'ютер – учень» за допомогою інформаційних, тренінгових, розвивальних, контролюючих та інших навчальних програм);

- діалогові (пов'язані зі створенням комунікативного середовища, розширенням простору співробітництва на суб'єкт-суб'єктному рівні: «учень–учитель», «учитель–автор», «учень–автор» тощо);

- тренінгові (система діяльності щодо відпрацювання певних алгоритмів навчально-пізнавальних дій і способів вирішення типових завдань у процесі навчання – тести, психологічні тренінги інтелектуального розвитку, управлінські завдання).

Педагоги-практики розробляють авторські технології, які поєднують у різних варіантах елементи апробованих технологій. Зазвичай усі вони зорієнтовані на реалізацію змісту і досягнення мети різнорівневого і різнопрофільного навчання.

Вихідним матеріалом для розроблення технології є теорії, концепції. Багато педагогічних технологій мають у своїй основі такі концепції засвоєння соціального досвіду:

1) асоціативно-рефлекторне навчання, у межах якого розроблена теорія формування понять;

2) теорія поетапного формування розумових дій, згідно з якою розумовий розвиток (як і засвоєння знань, умінь, навичок) відбувається поетапно, спрямовуючись від «матеріальної» (зовнішньої) діяльності у внутрішній розумовий план;

3) сугестопедична концепція навчання, яка обґрунтовує комплексне використання з навчальною метою вербальних і невербальних, зовнішніх і внутрішніх засобів сугестії (навіювання), що сприяє надзапам'ятовуванню;

4) теорія нейролінгвістичного програмування (НЛП), що розглядає процес навчання як рух інформації через нервову систему людини;

5) теорії змістового узагальнення, в основу яких покладено гіпотезу про провідну роль теоретичного знання у формуванні інтелекту дитини.

На основі однієї теорії навчання можуть вибудовуватися різні технології. Так, асоціативно-рефлекторна психологічна теорія дала початок варіантним технологіям навчання, які по-різному поєднують слово і наочність. Теорія проблемного навчання покладена в основу технологій, що розвивають творчі здібності, пізнавальну активність,

інтерес, самостійність особистості. Водночас створення на основі однієї теорії, концепції кількох технологій навчання не є свідченням їх ідентичності. Вони завжди будуть відрізнятися за кількісними і якісними параметрами. У зв'язку з цим важливо мати цілісну систему засобів опису педагогічних технологій, враховуючи, що кожна з них містить концептуальний, змістовий та процесуальний аспекти.

Педагогічна технологія типологічно споріднена з усіма соціальними системами, але має і специфічні сутнісні ознаки, які виокремлюють її як самодостатній неповторний феномен. До таких специфічних сутнісних ознак належать:

- концептуальність (передбачає, що технологія спирається на конкретну наукову концепцію або систему уявлень);
- діагностичне визначення цілей і результативності (полягає в гарантованому досягненні цілей, ефективних результатів за оптимальних затрат для досягнення певного стандарту навчання);
- економічність (виражає якість, яка забезпечує резерв навчального часу, оптимізацію праці педагога і досягнення запланованих результатів у найстисліші строки);
- алгоритмізованість, проєктованість, цілісність, керованість (передбачає легке відтворення конкретної технології будь-яким педагогом у будь-якому освітньому закладі). Кожний етап і прийом роботи має обумовлюватися математично точно і передбачати можливість заміни іншим. Керованість пов'язана з можливістю чіткого визначення мети, планування, проєктування педагогічного процесу, поетапної діагностики);
- коригованість (можливість постійного оперативного зворотного зв'язку, послідовно орієнтованого на чітко визначені цілі). У цьому плані ознаки коригованості, діагностичного визначення мети і результативності тісно взаємопов'язані та доповнюють одна одну. Система контролю й оцінювання розвитку має забезпечувати щоденну фіксацію динаміки зміни стану навичок, знань, тобто кожна дія педагога повинна зумовлюватися точною діагностикою стану об'єкта);
- візуалізація (характерна для окремих технологій, передбачає використання аудіовізуальної та електронно-обчислювальної техніки, а також конструювання та застосування різноманітних дидактичних матеріалів і оригінальних наочних посібників).

Технологізація навчально-виховного процесу в Національному еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді

Сьогодні НЕНЦ – найвпливовіший в Україні позашкільний навчальний заклад. Він є ініціатором освітньої ідеології загальнонаціонального масштабу, створює оптимальні умови для самореалізації слухачів, учнів, вихованців.

Національний еколого-натуралістичний центр утверджується як потужний позашкільний мегаполіс

європейського масштабу. У його структурі діють 14 відділів та лабораторій, Всеукраїнська заочна біологічна школа, наукове товариство «Ерудит», Природничий лицей, школа декоративно-прикладного мистецтва, аквакомплекс, центр селекції та генетики декоративних птахів, літня школа здоров'я, дендропарк, школа біоетики, екологічна відеотека, науково-практичний центр з проблем особистісно орієнтованої підготовки педагогів і профільного навчання учнівської молоді, науково-навчально-виробничі комплекси з провідними вищими навчальними закладами України.

НЕНЦ організовує та проводить безліч різноманітних екологічних масових заходів, які відіграють дуже важливу роль у формуванні екологічної свідомості учнівської молоді. Учнівські колективи загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів усіх областей України беруть активну участь у всеукраїнських та регіональних конгресах, курсах, акціях, операціях, ініційованих Центром.

Один із напрямів роботи НЕНЦ – впровадження в навчально-виховний процес освітніх технологій. Кожна освітня технологія реалізується в процесі проведення масових заходів. Педагогічний колектив Центру надає перевагу таким освітнім технологіям.

Особистісно орієнтована освіта і технологія. Метою особистісно орієнтованого навчання є процес психолого-педагогічної допомоги дитині в становленні її суб'єктивності, культурної ідентифікації, соціалізації, життєвому самовизначенні. Ця технологія реалізується в НЕНЦ шляхом організації творчих учнівських об'єднань вищого рівня: Всеукраїнської заочної біологічної школи, наукового товариства учнів «Ерудит», хіміко-біологічного відділення МАН, Природничого лицю, Інституту біологічних стажувань обдарованих школярів, Університету юного біохіміка.

Технологія саморозвитку (М.Монтессорі). Головна мета школи Марії Монтессорі – забезпечити основу для природного процесу саморозвитку, створювати довілля, яке сприяє цьому. Завдання школи – навчити дитину якомога раніше робити свій вибір, створити умови для розвитку в неї почуття любові й поваги до самої себе. Ця технологія реалізується в НЕНЦ за певною схемою. Діти молодшого шкільного віку починають займатися в гуртку «Юні друзі природи». Метою гуртка є формування у школярів розуміння взаємозв'язку природних явищ, вироблення вмінь ведення фенологічних спостережень, активізація пізнавальної діяльності дітей, розвиток знань, що сформувались у них під час вивчення природознавства в школі, та виховання екологічно грамотної поведінки в природі. Програма гуртка має різні розділи: «Сезонні зміни у природі. Ведення фенологічних спостережень», «Рослинний світ», «Тваринний світ», «Лікарські рослини», «Ліс – зелене багатство країни», «Охорона природи», «Наш рідний край». Заняття дають можливість кожній дитині знайти своє покликання та

обрати в подальшому саме той гурток, який буде задовольняти її інтерес і розкривати її можливості до творчої самореалізації.

Технологія організації групової навчальної діяльності школярів. Мета технології – розвиток дитини як суб'єкта навчальної діяльності. Серед традиційних форм та методів формування екологічної культури у школярів у НЕНЦ основне місце посідає гурткова робота, яка передбачає екскурсійну, експедиційну, дослідницьку діяльність та участь у масових заходах екологічного змісту. Кожна дитина, обираючи відповідний гурток того чи іншого напрямку, більш детально дізнається про світ тварин та рослин, пізнає довкілля, явища природи.

Технологія організації групової навчальної діяльності школярів у Центрі реалізується через такі конкурси:

- III етап Всеукраїнського конкурсу «Юний селекціонер»;
- III етап Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідних робіт учнів – членів МАН України (хіміко-біологічне відділення);
- Всеукраїнський зліт шкільних лісництв;
- Всеукраїнський зліт учнівських виробничих бригад;
- конкурс «Мій рідний край – моя земля»;
- конкурс-огляд «Географічний майданчик у дії»;
- моніторинг стану навколишнього середовища «Globe»;
- Всеукраїнський еколого-натуралістичний похід «Біощит»;
- конкурс «Всеукраїнський юнацький водний приз» (національний етап Міжнародного конкурсу «Stockholm Junior Water Prize»);
- конкурс «Мікроскопічні водорості – показники екологічного стану довкілля».

Технологія розвивального навчання. Головною метою розвивального навчання є формування активного самостійного творчого мислення учня і на цій основі – поступовий перехід до самостійного навчання. Завдання розвивального навчання – формування особистості з гнучким розумом, розвиненими потребами до пізнання і самостійних дій, певними навичками та творчими здібностями.

Технологія розвивального навчання реалізується на заняттях гуртків НЕНЦ через природоохоронні та трудові акції:

- **природоохоронні:** «День Землі», «День довкілля», «До чистих джерел», «Діти за гуманне ставлення до тварин»;
- **трудові:** «Плекаємо сад», «Дослідницький марафон», «Парад квітів біля школи», «Кролик».

Технологія формування творчої особистості. Мета технології – створювати умови для самостійного прийняття рішення учнем. У центрі уваги цієї технології перебуває не середній учень, а кожен школяр як особистість у своїй унікальності.

Творчість – це діяльність людини, яка породжує щось нове, що вирізняється неповторністю, оригінальністю та суспільно-історичною унікальністю.

Саме творчий підхід повинен застосовувати учень, щоб брати участь у конкурсах, в яких реалізується технологія формування творчої особистості:

- конкурс-огляд «Галерея кімнатних рослин» (внутрішнє озеленення);
- очно-заочний конкурс «Новорічний подарунок»;
- Всеукраїнський конкурс-ярмарок юних квітників;
- Всеукраїнська виставка акваріумних рослин.

Технологія навчання як дослідження. Мета застосування дослідницької технології в навчанні – набуття учнями досвіду дослідницької роботи в пізнавальній діяльності. Застосування дослідницького підходу в навчанні спрямоване на становлення в школярів досвіду самостійного пошуку нових знань і використання їх в умовах творчості. Ця технологія реалізується в НЕНЦ шляхом організації і проведення таких конкурсів:

- Всеукраїнського конкурсу юних раціоналізаторів та винахідників «Природа–людина–виробництво–екологія»;
- Всеукраїнського конкурсу наукових досягнень юних зоологів і тваринників;
- Всеукраїнського конкурсу експериментально-дослідних робіт із природознавства та біології (9–11 років).

Проектна технологія. Суть цієї технології ми вбачаємо у функціонуванні цілісної системи дидактичних засобів (змісту, методів, прийомів тощо), що адаптує навчально-виховний процес до структурних та організаційних вимог навчального проектування, яке, в свою чергу, передбачає системне і послідовне моделювання тренувального розв'язання проблемних ситуацій, що потребують від учасників освітнього процесу пошукових зусиль, спрямованих на дослідження та розроблення оптимальних шляхів їх розв'язання (проектів), неодмінний публічний захист цих проектів та аналіз підсумків впровадження.

Метою навчального проектування є створення педагогом таких умов під час освітнього процесу, за яких його результатом є індивідуальний досвід проектної діяльності учня. Ця технологія реалізується в НЕНЦ через такі конкурси:

- Міжнародний конкурс молодіжних проектів з енергоефективності «Енергія і середовище»;
- Національний конкурс «Інтел Еко Україна» Міжнародного конкурсу «Intel ISEF–2010»;
- конкурс науково-дослідних та винахідницьких проектів (7, 8, 9 класи).

Проектна технологія систематично застосовується на кафедрі методики позакласної і позашкільної роботи НЕНЦ під час проведення курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Нові інформаційні технології навчання. Основною метою їх є підготовка учнів до повноцінної життєдіяльності в умовах інформаційного суспільства. Реалізуючи завдання цих технологій, НЕНЦ організовує і проводить такі конкурси:

- Всеукраїнський конкурс «В об'єктиві натураліста»;
- Всеукраїнський чемпіонат з інформаційних технологій «Екософт-2010»;
- конкурс сайтів освітніх установ.

Дистанційне навчання. Це технологія, що ґрунтується на принципах відкритого навчання, широко використовує комп'ютерні навчальні програми різного призначення та створює за допомогою сучасних телекомунікацій інформаційне освітнє середовище для постачання навчального матеріалу та спілкування. Для цієї технології характерна сильна пізнавальна мотивація, що створюється мережею Інтернет. Це й робить дистанційне навчання технологією навчання XXI ст. Дистанційне навчання характеризується прагненням до співробітництва, самоствердженням, високим рівнем комунікації між учасниками.

Ця технологія має досить широке коло технологічних, педагогічних і адміністративних чинників, адаптованих для забезпечення навчального процесу з урахуванням того, що педагог і учень не мають постійного контакту. Розвиток комп'ютерних і телекомунікаційних технологій дає значні технологічні можливості для трансформації знань, а також взаємодії педагога і учня. Комп'ютер у цьому випадку відіграє роль інструмента добре структурованої системи інформації, обробленої та адаптованої для навчальних цілей з урахуванням професійного призначення.

Дистанційне навчання широко використовується педагогічним персоналом НЕНЦ. По-перше, через сайт та електронну пошту НЕНЦ методисти надають консультації, методичні рекомендації щодо умов проведення масових заходів; по-друге, в період карантину (коли не дозволяється учням відвідувати гуртки) юннати мають можливість не пропускати заняття, спілкуючись з керівником гуртка по Інтернету. На сайті НЕНЦ в період карантину розміщуються різноманітні вправи, задачі, ребуси, кросворди, розробки занять за різними напрямками. У такий спосіб учні мають можливість підвищувати свій рівень знань.

Технологія колективного творчого виховання (за І.П. Івановим). Мета технології – забезпечувати соціальне замовлення на формування і розвиток людини нового, демократичного суспільства, якій притаманна власна життєва позиція.

Колективні творчі справи – це насамперед повноцінне життя старших і молодших, вихователів і вихованців і водночас їхня спільна діяльність. У цьому випадку педагоги діють разом з дітьми як їхні старші друзі і підтримують їх.

Постійна турбота один про одного, про свій колектив, людей, що нас оточують, про далеких друзів, пошук кращих засобів цієї турботи, чітка організація свого життя, різноманітних справ на користь і радість своєму колективу та іншим людям – ось що згуртовує вихователів і вихованців.

Від цілеспрямованості, організованості спільного життя, спільної діяльності дорослих і дітей

залежить ефективність багатостороннього виховного процесу: і виховні дії педагогів (прямі й опосередковані, приховані та відкриті), і взаємний вплив самих вихованців один на одного, і самовиховання старших та молодших.

Ця технологія реалізується в НЕНЦ шляхом проведення масових заходів:

- Всеукраїнського конкурсу екологічних колективів (агітбригад);
- Міжрегіональної екологічної експедиції юннатів країни;
- IV Всеукраїнського збору учасників екологічних експедицій, походів, польових практик на базі Національного природного парку «Подільські Товтри»;
- студентського інженерного, науково-технічного ярмарку «Майбутня професія» для студентів I–II курсів Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

З метою залучення учнів до природоохоронно-агітаційної роботи та формування мотивації до збереження довкілля в Національному еколого-натуралістичному центрі систематично організовується тиждень, присвячений *Дню Землі*. У цьому масовому заході беруть участь не тільки педагоги і юннати Центру, а й учні і вчителі загальноосвітніх навчальних закладів. Протягом цього тижня на території навчального закладу формується трудовий десант; проводяться різноманітні акції зі збереження навколишнього середовища: «Посади дерево», «Подаруй життя непотрібним речам»; відбуваються екологічні ігри: «Ми – на варті природи», «Свято юних екологів»; конкурс малюнків, плакатів, аплікацій «Збережемо живу природу!» та багато іншого.

Отже, сучасна педагогічна технологія має гарантувати досягнення певного рівня навчання й виховання, бути ефективною за результатами, оптимальною щодо термінів впровадження, затрати сил і засобів.

Важливим також є моральний аспект технологізації освіти. Йдеться про «педагогічну чистоту» (О.Пехота), моральну безпеку, валеологічну обґрунтованість і духовну екологічність відомих і створюваних педагогічних технологій. Важливо, щоб в основу кожної з них було покладено принципи гуманістичного світогляду, що передбачають формування таких якостей особистості, як усвідомлення єдності природи і людини, терпимість, схильність до компромісу, шанобливе ставлення до думки іншого, інших культур, моральних і духовних цінностей, відмову від авторитарного стилю мислення і взаємодію педагога та учня тощо.

На сьогоднішній день у всіх розвинутих країнах світу актуальними є технології, які називають технологіями XXI ст. Що ж необхідно для ефективного впровадження інтерактивних педагогічних технологій у сучасних українських освітніх закладах? Упровадження педагогічних технологій – це складний, але цікавий процес. Для досягнення результатів

потрібна серйозна самостійна робота кожного члена колективу, а також значний проміжок часу.

Одним із важливих етапів роботи педагогічного колективу над упровадженням сучасних педагогічних технологій є початковий період, коли відбувається переорієнтація педагогічних, дидактичних, організаційних дій на ознайомлення з основною метою і завданнями впровадження педагогічних технологій. Щоб ці освітні технології діяли, необхідні, по-перше, бажання цілеспрямовано діяти, експериментувати, а по-друге, підтримка керівництвом навчального закладу творчої ініціативи педагога.

Педагоги, в свою чергу, мають позитивно реагувати на нововведення, відчувати зміни, сприяти поліпшенню освіти. Таке саме відчуття треба формувати і в учнів. Треба виробляти в них навички формулювати і відстоювати особисту думку, розуміти сутність речей, осмислювати ідеї і вже на основі цього формувати вміння шукати потрібну інформацію, трактувати її та застосовувати в конкретних умовах [8].

Література

1. Пехота О.М. Освітні технології / О.М. Пехота. – К.: А.С.К., 2003. – 256 с.
2. Кравець В.П. Історія класичної та зарубіжної педагогіки і шкільництва / В.П. Кравець. – Тернопіль, 1996.
3. Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти / І.П. Підласий. – К.: Слово, 2004. – 616 с.
4. Левківський М.В. Історія педагогіки: підручник. – Видання 2-ге, доповн. / М.В. Левківський. – К.: Центр пізнавальної літ., 2006. – 376 с.
5. Волкова Н.П. Педагогіка: посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н.П. Волкова. – К.: Академія, 2001. – 576 с.
6. Волков В.Т. Современное состояние и перспективы развития дистанционного образования в России / В.Т. Волков // Инновации в образовании. – 2001. – №4. – С. 5–10.
7. Дичковський С. Дистанційна освіта: учора, сьогодні, завтра / С. Дичковський // Шлях освіти. – 2005. – №2. – С. 26–33.
8. Ісаєва Г. Педагогічні технології у світовій педагогічній практиці / Г. Ісаєва // Завуч. – 2008. – №2. – С. 4–7.

Анотації

Володимир ВЕРБИЦЬКИЙ

Технологізація навчально-виховного процесу в позашкільному освітньому просторі як принцип виховання особистості

У статті визначено сутність поняття «технологізація» щодо процесів у виробничій і соціальній сферах. Наведено класифікацію педагогічних технологій та з'ясовано їх сутнісні ознаки. На прикладі діяльності НЕНЦ розглянуто особливості впровадження сучасних педагогічних технологій у навчально-виховний процес позашкільного навчального закладу та визначено їх роль у вихованні особистості.

Ключові слова: технологізація, педагогічна технологія, освітня технологія, технологія навчання, нововведення.

Владимир ВЕРБИЦКИЙ

Технологизация учебно-воспитательного процесса во внешкольном образовательном пространстве как принцип воспитания личности

В статье определена сущность понятия «технологизация» относительно процессов в производственной и социальной сферах. Приведена классификация педагогических технологий и охарактеризованы их сущностные признаки. На примере работы НЭНЦ рассмотрены особенности внедрения современных педагогических технологий в учебно-воспитательный процесс внешкольного учебного заведения и раскрыта их роль в воспитании личности.

Ключевые слова: технологизация, педагогическая технология, образовательная технология, технология обучения, нововведение.

Volodymyr VERBYTSKY

Technologization of the educational process in extracurricular education as the principle of personal education

The article defines the essence of «technologization» concerning the development in industrial and social spheres. The classification of educational technologies is given and their intrinsic features are determined. The features of the implementation of modern educational technologies in extracurricular educational process and their role in education of the individual are shown on the example of the National Ecology and Nature Center (NENC).

Key words: technologization, educational technology, innovation.

